

MIASTO RADYMNO

Program Ochrony Środowiska dla Miasta Radymno

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	4
2.	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU... 4	4
3.	CHARAKTERYSTYKA MIASTA.....	5
3.1.	Położenie geograficzne i administracyjne.	5
3.2.	Warunki klimatyczne.	5
3.3.	Geologia i geomorfologia.....	6
4.	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.....	8
4.1.	Uwarunkowania zewnętrzne opracowania Programu ochrony środowiska dla Miasta Radymno.....	8
4.2.	Polityka ekologiczna państwa.....	9
4.3.	Obowiązujące akty prawne w zakresie ochrony środowiska.....	10
5.	ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA RADYMNO.....	10
5.1.	Gminne limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska. 10	10
5.1.1.	Cel programu ochrony środowiska.....	11
5.1.1.1.	Priorytety ekologiczne.....	11
5.1.1.2.	Priorytety ekologiczne dla Miasta Radymno:.....	12
6.	POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZENSTWA EKOLOGICZNEGO.....	12
6.1.	Jakość wód i stosunki wodne.....	12
6.1.1.	Stan aktualny.....	12
6.1.2.	Program poprawy dla pola: Jakość wód i stosunki wodne.....	14
6.1.3.	Program operacyjny dla pola: Jakość wód i stosunki wodne.....	15
6.2.	Powietrze atmosferyczne.....	16
6.2.1.	Stan aktualny.....	16
6.2.2.	Program poprawy dla pola: Powietrze atmosferyczne.....	16
6.2.3.	Program operacyjny dla pola: Powietrze atmosferyczne.....	18
6.3.	Hałas i wibracje.....	18
6.3.1.	Stan aktualny.....	18
6.4.	Wibracje.....	20
6.4.1.	Program poprawy dla pola: Hałas i wibracje.....	20
6.4.2.	Program operacyjny dla pola: Hałas i wibracje.....	21
6.5.	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	21
6.5.1.	Stan aktualny.....	21
6.5.1.1.	Źródła promieniowania elektromagnetycznego.....	22
6.5.2.	Program poprawy dla pola: Promieniowanie elektromagnetyczne.....	22
6.5.3.	Program operacyjny dla pola: Promieniowanie niejonizujące.....	23
6.6.	Poważne awarie.....	23
6.6.1.	Stan aktualny.....	23
6.6.2.	Program poprawy dla pola: Poważne awarie.....	24
6.6.3.	Program operacyjny dla pola: Poważne awarie i zagrożenia naturalne.....	24
7.	OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY.....	25
7.1.	Ochrona przyrody i krajobrazu.....	25
7.1.1.	Lasy.....	25
7.1.1.1.	Stan aktualny.....	25
7.1.1.2.	Program poprawy dla pola: Lasy.....	25
7.1.2.	Program poprawy dla pola: Obszary chronione i tereny zieleni urządzonej.....	26
7.1.3.	Program operacyjny dla pola: Ochrona przyrody i krajobrazu.....	27
7.2.	Powierzchnia terenu.....	27
7.2.1.	Gleby.....	27
7.2.2.	Program poprawy dla pola: Gleby.....	29
7.2.3.	Program operacyjny dla pola: Gleby.....	29
8.	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII.....	30

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA RADYMNO

8.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych i przemysłowych.	30
8.2. Zmniejszenie zużycia energii.	30
8.3. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.	31
8.4. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji.	31
9. WŁĄCZENIE ASPEKTÓW EKOLOGICZNYCH DO POLITYK SEKTOROWYCH.	32
10. EDUKACJA EKOLOGICZNA.	32
11. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU.	34
12. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA W MIEŚCIE.	34
12.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem.	34
12.1.1. Instrumenty prawne.	35
12.1.2. Instrumenty finansowe.	35
12.1.3. Instrumenty społeczne.	36
12.1.4. Instrumenty strukturalne.	36
12.1.5. Zarządzanie programem ochrony środowiska.	36
12.2. Struktura zarządzania środowiskiem.	37
13. SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTÓW REALIZACJI PROGRAMU.	38
14. ANALIZA MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWANIA ROZWIĄZAŃ ZAPROPONOWANYCH W PROGRAMIE.	40
15. LISTA PODMIOTÓW DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE.	40

1. WPROWADZENIE.

Ochrona środowiska jak i ochrona przyrody, rozumiana jest jako nauka albo jako ruch społeczny. Ochrona przyrody jest nauką, która zajmuje się podstawami ochrony tworów przyrody i jej zasobów, zapewnieniem trwałości ich użytkowania, rozważa przyczyny i następstwa przemian przyrody w wyniku działalności ludzkiej oraz poszukuje skutków niekorzystnych zmian.

Ochrona środowiska dotyczy środowiska konkretnego organizmu, populacji lub gatunku. Najczęściej jednak chodzi tu o ochronę środowiska człowieka. Jest ono przy tym traktowane bardzo szeroko i obejmuje zarówno obiekty naturalne (ochrona przyrodniczego środowiska człowieka) jak i twory ludzkie. W tych ostatnich rozważa się najczęściej środowisko rodzinne, domowe, osiedlowe i miejsca pracy, a także wypoczynku i rekreacji.

Oznacza to, że ochrona środowiska człowieka obejmuje szerszy zakres zagadnień. Opiera się na naukach rolniczych, hodowlanych i leśnych, na naukach technicznych i ekonomicznych. W ochronie środowiska eksponuje się główne potrzeby człowieka i uwarunkowania ekonomiczne. Przyjmuje się, że jednym z najważniejszych praw człowieka jest prawo do życia w czystym środowisku.

Naczelnym celem między ochroną środowiska i ochroną przyrody jest zrównoważony rozwój naturalnych obiektów przyrodniczych i wytworów cywilizacji ludzkiej. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że RP zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Zasada ta oznacza prowadzenie szerokiej działalności gospodarczej i społecznej przy jednoczesnym dopuszczeniu do dalszej degradacji środowiska naturalnego oraz podejmowaniu działań zmierzających do restytucji zniszczonych elementów środowiska. Rozwój zrównoważony polega na tym aby zapewnić zaspokojenie obecnych potrzeb bez ograniczenia przyszłym pokoleniom możliwości rozwoju.

Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które przez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Program ochrony środowiska jest dokumentem planowania strategicznego, zawierającym cele i kierunki działań. Program będzie wykorzystywany jako główny instrument strategicznego zarządzania w zakresie ochrony środowiska. Jego funkcje polegać będą m. in. na działaniach edukacyjno – informacyjnych, promowaniu i wdrażaniu zrównoważonego rozwój. Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w mieście będzie miało charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody polegającej na cyklicznym weryfikowaniu celów.

2. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU I GŁÓWNE UWARUNKOWANIA PROGRAMU.

Dla programu przyjęto aktualny stan środowiska oraz infrastruktury z uwzględnieniem danych za rok 2003. Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego polegającej na:

- Określeniu diagnozy stanu środowiska dla Miasta Radymno, zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną,
- Przedstawieniu celów strategicznych i kierunków działań,
- Przedstawieniu uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno – instytucjonalnych, źródeł finansowania, systemu zarządzania środowiskiem,

- Określeniu zasad monitorowania.

Koncepcja Programu oparta została o zapisy następujących dokumentów:

- Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin.
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.
- Program ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego.
- Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

3. CHARAKTERYSTYKA MIASTA.

3.1. Położenie geograficzne i administracyjne.

Radymno jest niewielkim miastem Polski południowo-wschodniej leżącym przy drodze międzynarodowej A4: Kraków – Korczowa. Obecnie droga ta rozgałęzia się: stary odcinek prowadzi przez Przemyśl do przejścia granicznego Medyka – Szeginie, a nowy odcinek biegnie w kierunku wschodniej granicy państwa do nowego przejścia granicznego Korczowa - Krakowiec. Dystans pomiędzy miastem, a Korczową wynosi 22 km.

Miasto przecina rzeka Rada, która swój początek bierze na wyżynnych pagórkach wsi Kozienice i zachowując w dalszym biegu kierunek południkowy wpada do Sanu.

Przez Radymno przebiega również linia kolejowa Szczecin – Poznań – Wrocław – Katowice – Kraków - Przemyśl i dalej Medyka - Lwów.

Centrum miasta, Rynek posiada zabytkowy układ urbanistyczny sięgający początkami XIV-XV wieku, przekształcony w XVIII-XIX wieku, głównie z powodu budowy nowych dróg, jak i regulacji zabudowy. Niedaleko Rynku usytuowany jest Kościół Parafialny p.w. Św. Wawrzyńca z XVIII wieku oraz dzwonnica i plebania z tego samego okresu.

Główną ulicą Radymna, przy której posiada swoje siedziby większość instytucji jest ulica Lwowska. Sama zabudowa miasta rozciąga się na wyniosłym brzegu doliny Sanu - nad rzeczką Radą. San stanowi część północno wschodniej granicy miasta.

Po wschodniej stronie miasta rozciąga się równina, którą urozmaica zbiornik wodny o powierzchni 70 ha i głębokości 6 m z krystalicznie czystą wodą (dawna żwirownia) wykorzystywany do celów rekreacyjnych. Urozmaicona linia brzegowa, możliwość wypożyczenia sprzętu pływającego, obfitość ryb gwarantują dobry wypoczynek miłośnikom sportów wodnych, kąpieli i wędkarstwa.

Radymno zajmuje powierzchnię 13,59 km², zamieszkaną przez 5738 osób (stan z 31.12.2003 r.). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 422 osób/km².

3.2. Warunki klimatyczne.

Radymno położone jest w Sandomiersko-Rzeszowskiej dzielnicy klimatycznej. Jego klimat lokalny jest znacznie zróżnicowany, co wynika z morfologii. Wydzielić można dwa rejony o różnych warunkach:

- Obszar wysoczyzny wraz ze skłonem
- Dolina rzeki Sanu i Rady

W obszarze wysoczyzny warunki bioklimatyczne są korzystne. Leży ona poza zasięgiem inwersji termicznej, jest dobrze przewietrzana, posiada wyższe temperatury minimalne. Drugi obszar posiada niekorzystne warunki bioklimatyczne ze względu na częste inwersje termiczne, wysokie wartości wilgotności względnej powietrza oraz częste występowanie mgieł.

Na terenie miasta występują długie i upalne lata, ciepłe i słoneczne jesienie oraz niezbyt ostre zimy. Średnie dobowe temperatury powietrza w okresie lata wynoszą + 17 °C, 18 °C, podczas zimy -5 °C, 3 °C. Okres wegetacyjny jest tu stosunkowo długi, przeciętnie trwa 224 dni w roku, od 29 marca do 9 listopada. Na okres ten przypada 86 % dni pogodnych. Roczna suma opadów wynosi około 620 mm.

Stosunkowo najmniejsze opady występują w okresie zimy, największe w okresie letnim (lipiec, sierpień). Czas zalegania pokrywy śnieżnej wynosi średnio dla całego obszaru około 70 dni. Nieco dłuższy jest w okolicy podgórskiej. Przy normalnych warunkach zimowych średnia grubość pokrywy śnieżnej sięga 10-30 cm.

Na terenie miasta przeważają wiatry zachodnie, których udział w ciągu roku przekracza 25 %. Nierzadkie są też wiatry południowo- zachodnie, najmniej jest natomiast północnych. Szczególnie silne wiatry wieją jesienią i zimą, często przy tym mają one charakter fenowy (wzrost temperatury i spadek wilgotności powietrza – efekt znany z wiatrów „halnych”).

3.3. Geologia i geomorfologia.

Teren miasta położony jest w obrębie Kotliny Sandomierskiej i jest wyraźnie podzielony na dwa odrębne obszary.

Pierwszy to wierzchowina (wysoczyzna) lessowa należąca do Pogórza Rzeszowskiego Przedgórze Karpackiego, która stromymi krawędziami przechodzi w obszar drugi: Niżu Nadsanowego należącego do Pradoliny Karpackiej. Wysoczyzna zajmuje niecałą 1/3 powierzchni miasta od strony południowo-zachodniej, natomiast ponad 2/3 powierzchni stanowi Niż Nadsanowy.

San jest naturalną granicą miasta w jego północno-zachodniej części. Radymno leży w środkowej części biegu Sanu , poza niewielkim prawobrzeżnym przedmieściem Zasaniem, na jego lewym brzegu, na 134 km od ujścia Sanu do Wisły. Teren miasta opada z południa na północ w stronę Sanu.

W dolinach rzeki San i jego dopływu Rady teren jest płaski, w obrębie wysoczyzny lessowej spadki nie przekraczają 2 %, a jedynie skłon wysoczyzny ma spadki dochodzące do 15 %.

W obrębie wierzchowiny lessowej średnia wysokość terenu wynosi 200 m, a w dolinie Sanu 180 m, maksymalna różnica poziomów osiąga 25 m. Geologicznie miasto położone jest w obrębie jednostki tektonicznej zwanej Zapadliskiem Podkarpackim.

Pod względem geomorfologicznym na obszarze miasta można wyodrębnić:

- a) Wysoczyznę płaską wraz z jej skłonem,
- b) Dolinki boczne rozcinające wysoczyznę,
- c) Terasę zalewową rzeki San,
- d) Niższą i wyższą terasę zalewową rzeki Rady,
- e) Starorzecza.

Ad. a) Wysoczyzna płaska.

Jej budowę geologiczną stanowią eoliczne utwory lessowe o miąższości ok. 17 m, a powierzchniową warstwę stanowią lessy przemyte o grubości ok. 1 m. pod względem technicznym są to głównie półzwarne pyły i twaroplastyczne gliny pylaste.

Ad. b) Dolinki boczne.

Są to formy denudacyjne o szerokości do 50 m i zagłębione kilka metrów poniżej powierzchni skłonu. Występuje tu naturalny spływ wód opadowych i korytarz spływu zimnych mas powietrza.

Ad. c) Terasa zalewowa rzeki San.

Zajmuje ona ok. 70 % miasta położony w środkowej i północnej jego części. Jest ona wzniesiona od 3 do 7 m nad średni poziom wody w sanie. Jej podłoże geologiczne stanowią żwiry i piaski występujące na głębokości 3-6 m, miejscami 2 m. a lokalnie bezpośrednio pod glebą. Warstwę powierzchniową stanowią mady rzeczne, wykształcone w postaci glin pylastych i pyłów. Lokalnie w zachodniej części doliny występują płynne namuły organiczne pylaste.

Ad. d) Terasy zalewowe rzeki Rady.

W dolinie rzeki Rady zaznaczają się dwie terasy: niższa i wyższa, oddzielone krawędzią morfologiczną o wysokości kilku metrów. Niższa terasa zalewowa jest wzniesiona od 1-4 m nad średni poziom wody w rzece, a wyższa od 4 do 6 metrów. W podłożu występują tu osady wykształcone identycznie jak w dolinie rzeki San. Wyższą terasę zalewową budują mady, a niższą mady bagienne.

Ad. e) Starorzeczka

Są to formy wklęsłe o szerokości 50-200 m zagłębione 1-2 metra poniżej powierzchni terasy, stanowiące dawne koryta Sanu. W ich podłożu występują mady bagienne wykształcone jako namuły organiczne a lokalnie gliny.

4. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU.

Jako założenia wyjściowe do Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Radymno przyjęto uwarunkowania wynikające z obowiązujących aktów prawnych, programów wyższych rzędów oraz dokumentów uwzględniających problematykę ochrony środowiska. Szczególną uwagę zwraca się na możliwości rozwojowe miasta zarówno w sektorze gospodarczym jak i społecznym. Uwarunkowania te w powiązaniu z aktualnym stanem środowiska były podstawą do określenia priorytetów i celów w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego sposobu wykorzystania zasobów naturalnych.

4.1. Uwarunkowania zewnętrzne opracowania Programu ochrony środowiska dla Miasta Radymno.

Przy opracowywaniu programu ochrony środowiska konieczne jest przyjęcie warunków zawartych w programach, planach i strategiach zewnętrznych wyższego rzędu. Główne uwarunkowania zewnętrzne dla Miasta Radymno w zakresie ochrony środowiska wynikają z następujących dokumentów:

- strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju i województwa;
- strategii rozwoju regionalnego kraju;
- koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju i województwa podkarpackiego;
- polityki ekologicznej państwa wraz z programem wykonawczym;
- systemu prawa ochrony środowiska, w tym projektowanych aktów prawnych;
- programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego.

4.2. Polityka ekologiczna państwa.

Zasady realizacji polityki ekologicznej, cele i priorytety przedstawione w „Programie wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 - 2010” oraz dostosowanej do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska, „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010” zostały przyjęte jako podstawa tego programu.

Główną zasadą przedstawioną w polityce ekologicznej państwa jest zasada zrównoważonego rozwoju.

Rozwój zrównoważony definiuje się jako taki, który nie narusza w sposób istotny i trwałe środowiska życia człowieka i godzi prawa przyrody, ekonomicznie oraz rozwoju społeczeństw wraz ze zrównoważeniem szans dostępu do zasobów między pokoleniem obecnym a następnym. Reasumując stwierdza się że jest to rozwój człowieka wynikający z działalności człowieka żyjącego w harmonii z przyrodą. Rozwój zrównoważony to taki rozwój globalny, regionalny i lokalny który przeciwstawia się ekspansji opartej o wzrost gospodarczy.

W polityce ekologicznej państwa jako zasady szczegółowe przyjęto:

- Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:
 - zapobieganie powstaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
 - recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
 - wprowadzanie prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m. in. w standardach ISO 14000 i EMAS, w programach czystszej produkcji,
- Zasadę zanieczyszczający płaci – odnosi się do odpowiedzialności za skutki i zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność te ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.
- Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych z równymi celami gospodarczymi i społecznymi.
- Zasadę regionalizacji, oznaczającą m. in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. doliny rzeczne i obszary wodno – błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).
- Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju wyznaczono 8 celów, których realizacja przyczyni się do podniesienia jakości obecnego i przyszłego pokolenia:

- 1) Minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko w tzw. „gorących źródłach”.
- 2) Racjonalizacja zużycia energii surowców i materiałów wraz ze wzrostem wykorzystywanych zasobów odnawialnych – racjonalne użytkowanie surowców.

- 3) Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach i ochrona przed powodzią.
- 4) Zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową, zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem.
- 5) Ochrona powierzchni ziemi w tym powierzchni biologicznie czynnej i gleb przed degradacją.
- 6) Zminimalizowanie ilości wytworzonych odpadów i wdrożenie nowoczesnego systemu wykorzystywania i unieszkodliwiania.
- 7) Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych.
- 8) Ochrona przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska oraz sprostanie nowym wyzwaniom, czyli zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego (awarie)

4.3. Obowiązujące akty prawne w zakresie ochrony środowiska.

Podstawowe regulacje prawne dotyczące ochrony przyrody zostały zawarte w:

- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. Nr 62, poz.627, z późniejszymi zmianami),
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (Dz. U. Nr 92, poz.880),
- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r,
- Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r,
- Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r,
- Ustawa prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 lutego 1994 r,
- Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001 r,
- Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r.

5. ZAŁOŻENIA OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA RADYMNO.

Główną zasadą przyjętą w Programie ochrony środowiska dla Miasta Radymno jest zasada zrównoważonego rozwoju, w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania potencjału miasta. Na podstawie danych o stanie środowiska i źródłach jego przekształcania, a także zagrożenia przedstawiono propozycję działań umożliwiających spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju.

5.1. Gminne limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska.

W II Polityce ekologicznej państwa, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000 r., a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001 r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50 % w stosunku do stanu 1990 r;

- Ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r., w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD;
- Ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000 r.;
- Odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych;
- Pełna likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miasta i zakładów przemysłowych;
- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50 %, z gospodarki komunalnej o 30 % i ze spływu powierzchniowego - również o 30 %;
- Ograniczenie emisji pyłów o 75 %, dwutlenku siarki o 56 %, tlenków azotu o 31 %, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4 % i amoniaku o 8 % w stosunku do stanu w 1990 r.;

5.1.1. Cel programu ochrony środowiska.

Główny cel programu dla Miasta Radymno sformułowano następująco:

Osiągnięcie trwałego rozwoju Miasta Radymno, poprawę środowiska naturalnego i rozwój infrastruktury.

5.1.1.1. Priorytety ekologiczne.

Kompleksowość zagadnień ochrony środowiska, a także zakres przeobrażeń występujących na terenie miasta wymusiła wytyczenie celów, a także przyjęcie zadań z zakresu wielu sektorów ochrony środowiska. Spośród nich dokonano wyboru najistotniejszych zagadnień, których rozwiązanie przyczyni się w najbliższej przyszłości do poprawy stanu środowiska na terenie Miasta Radymno.

Wyboru priorytetów ekologicznych dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska, uwarunkowania zewnętrzne (obowiązujące akty prawne) i wewnętrzne, a także inne wymagania w zakresie jakości środowiska.

Wybór priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych przeprowadzono przy zastosowaniu następujących kryteriów organizacyjnych i środowiskowych:

- *Kryteria o charakterze organizacyjnym:*
 - Konieczność realizacji przedsięwzięcia ze względów prawnych;
 - Zabezpieczenie środków na realizację lub o możliwość uzyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych;
 - Efektywność ekonomiczna przedsięwzięcia;
 - Spełnienie wymogów zrównoważonego rozwoju – zgodność przedsięwzięcia dla rozwoju gospodarczego miasta.
- *Kryteria o charakterze środowiskowym:*
 - Możliwość likwidacji lub ograniczenia najpoważniejszych zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzi;
 - Zgodność z Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007 – 2010;

- Zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska;
- Skala efektywności ekologicznej przedsięwzięcia;
- Wieloaspektowość efektów ekonomicznych przedsięwzięcia (możliwość jednoczesnego osiągnięcia poprawy stanu środowiska w zakresie kilku elementów środowiska).

5.1.1.2. Priorytety ekologiczne dla Miasta Radymno:

Kierując się podanymi powyżej kryteriami wytyczono następujące zadania priorytetowe dla Miasta Radymno z zakresu ochrony środowiska:

- Przede wszystkim edukacja ekologiczna społeczeństwa;
- Ochrona i rozwój obszarów chronionych;
- Osiągnięcie standardów jakości elementów środowiska przyrodniczego;
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej poprzez budowę nowej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej;

6. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO.

6.1. Jakość wód i stosunki wodne.

6.1.1. Stan aktualny.

1) Wody podziemne.

Obszary najbardziej zasobne w wody podziemne rozciągają się wzdłuż doliny Sanu, są to obszary wydzielonego naturalnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP), którego przeważająca część zlokalizowana jest na terenie powiatu przemyskiego.

Tereny te należą do szczególnie chronionych ze względu na zasobność w wody podziemne jak i ich jakość oraz istniejące zagrożenie i podatność na zanieczyszczenie.

Powyższe obszary wodonośne należą do GZWP Nr 429 „Dolina Przemysł” o powierzchni obszaru najwyższej ochrony - 90 km² i powierzchni obszaru wysokiej ochrony- 50 km². Zasoby ogółem szacuje się na 8 tys. m³/dobę, głębokość ujęć 10 – 30 m.

Miasto posiada dwa podziemne ujęcia wody: ujęcie główne przy ul. Budowlanych i ujęcie przy ul. Kolejowej zasilające przyległe tereny zabudowy jedno i wielorodzinnej.

a) Ujęcie zlokalizowane przy ulicy Budowlanych składa się ze:

- studni wierconej S1 o wydajności 37,0 m³/h,
- Stacji Uzdatniania Wody z pompownią pracującą w systemie 2-stopniowego filtrowania wody
- zbiornika wyrównawczego o pojemności V = 150 m³

Ze zbiornika wyrównawczego woda tłoczona jest w kierunku zachodnim do rejonu centrum miasta i dalej odgałęzieniami do poszczególnych dzielnic. SUW i studnia wiercona posiadają ustalone strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej zgodnie z rozporządzeniem

MOSZNiL z dnia 05.11.1991 r. (Dz. U. Nr 1166. poz. 504) które wynoszą wg pisma znak OS-V-6210/18/93 z dnia 28.09.1993 r. wydanego przez Wojewodę Przemyskiego:

- strefa ochrony bezpośredniej studni S1 – 10 m wygradzona,
- teren ochrony pośredniej, bez wyznaczenia wewnętrznego terenu ochrony pośredniej, o szerokości 54 m – zagrodzony.

Wydajność ujęcia wynosi 687,6 m³/d.

b) Ujęcie zlokalizowane przy ulicy Kolejowej składa się z:

- trzech studni wierconych o wydajnościach: S1 = 11 m³/h, S2 = 11 m³/h, S3 = 15 m³/h,
- Stacji Uzdatniania Wody wraz z pompownią,
- zbiornika wyrównawczego,
- stacji trafo.

Studnia S1 znajduje się w obrysie działki SUW, a studnie wiercone S2 i S3 usytuowane są poza obrysem ogrodzenia SUW. Zarówno SUW jak i studnie posiadają ustalone strefy ochrony bezpośredniej, które wg pisma znak: OS-V-6210/73/96 z dnia 06.12.1996 r. wydanego przez Wojewodę Przemyskiego wynoszą:

- dla studni S1: teren 16m x 16m, z centralnym usytuowaniem studni,
- dla studni S2: teren 6m x 7m, z centralnym usytuowaniem studni,
- dla studni S3: teren w kształcie wieloboku o wymiarach: 4,9m x 2,0m x 4,8m x 2,7m x 1,5m

Wydajność ujęcia wynosi 394,0 m³/d.

Właścicielem ujęć wody przy ulicach Budowlanych i Kolejowej jest Miasto Radymno, a użytkownikiem Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Radymnie.

Poza tymi ujęciami na terenie dzielnicy przemysłowo-składowej znajduje się 10 indywidualnych ujęć wody (Ibidem).

2) Wody powierzchniowe.

Największą rzeką na obszarze Miasta Radymno jest San – szosta pod względem długości rzeka w Polsce. San mierzy 443 km długości, powierzchnia jego dorzecza obejmuje obszar 16 861 km². Rzeka wypływa z Ukrainy, ze stoku Piniaszkowego (961 m n.p.m.). San przepływa centralnie przez teren powiatu, stanowiąc jego oś hydrograficzną. Uchodzą do niego pozostałe większe rzeki - z lewobrzeżnych Rada i Łęg Rokietnicki, z prawobrzeżnych Wiszenia, Szkło i Lubaczówka. San posiada także wiele mniejszych dopływów, podobnie jak i pozostałe wymienione tu rzeki. Nie są to rzeki „spokojne”; wodostany Sanu i jego dopływy gwałtownie reagują na zwiększone ilości opadów atmosferycznych, charakteryzując się wysokimi stanami wód, szczególnie wczesną wiosną.

Rzeczka Rada swój początek bierze na wyżynnych pagórkach pod pobliską wsią Kozienice, następnie zachowując kierunek południkowy płynie do ujścia Sanu. Rada stanowi największy strumień spośród kilku zajmujących niedługie wąwozy, które z kolei oddzielają płaszczowiny utworzone przez wody polodowcowe. Niegdyś po wschodniej stronie Radymna rzeczka tworzyła bagnistą kotlinę, końcem XIX wieku bieg rzeki został wydłużony poprzez regulację Sanu. Przed regulacją Rada podpływała pod wzgórze miejskie, zaś po regulacji odsunięto ją nieco od Radymno kierując w stare łożysko Sanu.

Po wschodniej stronie miasta znajduje się wykorzystywany do celów rekreacyjnych zbiornik wodny „ZEK” o powierzchni 70 ha i głębokości 6m, posiadający wodę I klasy czystości.

6.1.2. Program poprawy dla pola: Jakość wód i stosunki wodne.

Cel strategiczny:

Przywrócenie jakości wód powierzchniowych do wymaganych standardów oraz ochrona jakości wód podziemnych wraz z racjonalizacją ich wykorzystania.

Cele długoterminowe:

- Osiągnięcie właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym i ilościowym;
- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o odpowiedniej jakości i niezbędnej ilości;
- Przeznaczenie zbiornika wodnego ZEK do celów rekreacyjnych.

Ten długofalowy cel nie jest możliwy do osiągnięcia do 2010 r. – natomiast powinien być osiągnięty do 2015 r., zgodnie z dyrektywą UE 2000/60/WE (tzw. Ramową Dyrektywą Wodną).

Zgodnie z wymaganiami ustawy – „Prawo wodne” konieczne jest w zlewisku Morza Bałtyckiego (do którego należy 99,7% powierzchni Polski): zapewnienie do 2015 r. 75 % redukcji ładunku substancji biogenych ze ścieków komunalnych; zaprzestanie do 2006 r. odprowadzenia do Bałtyku substancji niebezpiecznych; istotne ograniczenie zrzutów pozostałych substancji tego typu, a także niedopuszczenie do przyrostu ładunku azotu ze źródeł rolniczych.

Cele długookresowe:

- Osiągnięcie właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym i ilościowym;
- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o odpowiedniej jakości i niezbędnej ilości;

Cele krótkookresowe:

- Poprawa parametrów jakościowych wody pitnej;
- Sukcesywne ograniczenie negatywnego wpływu zanieczyszczeń obszarowych i ścieków deszczowych na wody powierzchniowe;
- Docelowe objęcie systemem kanalizacji całego obszaru miasta;
- Eliminacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb);
- Ochrona ujęć wody pitnej;
- Propagowanie instalowania liczników zużycia wody oraz stymulacja do zmniejszania jej zużycia;
- Opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody na kąpielisku;
- Eliminacja zanieczyszczenia brzegów zbiorników i cieków odpadami;
- Ograniczenie dopływu substancji biogenych i toksycznych do jezior i cieków, poprzez utworzenie w strefie krawędziowej rynien i dolin naturalnej otuliny o wzmożonych wymaganiach w zakresie ochrony środowiska;

Cele w zakresie kanalizacji:

- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej;
- Ukończenie budowy nowej oczyszczalni ścieków;

Efekty działań:

- Zwiększenie ilości oczyszczanych ścieków;
- Poprawa czystości wód;
- Efektywniejsze wykorzystanie zasobów wód podziemnych;
- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców;

Głównymi metodami realizacji ochrony wód są:

- Monitoring środowiskowy – jako system pomiarów i obserwacji cech i właściwości środowiska w celu dostarczenia informacji o aktualnym stanie i tendencjach zmian środowiska oraz przewidywania skutków tych zmian;
- Ocena oddziaływania na środowisko – jako działanie identyfikacyjne i prognostyczne, oceniające wpływ przedsięwzięć na środowisko;
- Ochrona bierna – czyli przestrzeganie zakazów i ograniczeń dotyczących usuwania przyczyn zanieczyszczenia wód, wspomagania naturalnych procesów samooczyszczania i bezpośrednie oczyszczanie wód (np. w warstwie wodonośnej).

Do ważnych instrumentów ochrony biernej wód podziemnych należy ustanawianie stref i obszarów ochronnych, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów.

Strefy ochrony bezpośredniej mają na celu wyeliminowanie zagrożenia powstającego w związku z ujęciem wody. Strefy ochrony pośredniej określają ograniczenia czynności mogących mieć wpływ na jakość pobieranej wody.

Jedną z głównych zasad ochrony wód podziemnych, przyjętych przez aktualnie obowiązujące Prawo Wodne, jest zakaz bezpośredniego wprowadzania ścieków do poziomów wodonośnych i ograniczenia wprowadzenia ścieków do ziemi. Jednocześnie, Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. zachęca do rolniczego wykorzystania ścieków, co wymaga wzmożonej kontroli wpływu takiego postępowania m. in. na jakość wód podziemnych.

6.1.3. Program operacyjny dla pola: Jakość wód i stosunki wodne.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Budowa nowej oczyszczalni ścieków typu Pomiltek I etap	2004	Urząd Miasta	Ochrona jakości wód	Budżet miasta Pożyczka WFOŚ	3,5 mln
2.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej	2004 - 2015	Urząd Miasta	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Budżet miasta WFOŚ, środki UE	25 mln
3.	Eliminacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb)	2004 - 2015	Urząd Miasta Mieszkańcy	Poprawa gospodarki wodno - ściekowej	Środki własne mieszkańców	100 tys
4.	Edukacja mieszkańców w zakresie możliwości i konieczności oszczędzania wody w gospodarstwach domowych.	2004 - 2007	Urząd Miasta Starostwo powiatowe	Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	Fundusze ekologiczne	10 tys

6.2. Powietrze atmosferyczne.

6.2.1. Stan aktualny.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego polega na zwiększeniu stężeń dowolnych substancji lub energii powyżej pewnych wartości progowych oraz na wprowadzeniu do środowiska substancji obcych.

W świetle oceny stężeń zanieczyszczeń w powietrzu występujących na obszarze województwa podkarpackiego, a co za tym idzie jednocześnie na terenie Miasta Radymno obserwuje się równomierny, powolny spadek ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery. Wiąże się to częściowo z recesją gospodarczą w kraju, ale również z działaniami poszczególnych zakładów na rzecz ograniczenia ilości emitowanych zanieczyszczeń.

Na podstawie badań imisji sformułować można następujące wnioski:

- Średnie stężenia podstawowych zanieczyszczeń powietrza na terenie Miasta Radymno (tj. dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszzonego) wykazują tendencję malejącą;
- Stężenia głównych zanieczyszczeń powietrza charakteryzują się zmiennością sezonową, jednak ograniczenie niskiej imisji spowodowało zmniejszenie różnicy stężeń między okresem grzewczym i wegetacyjnym;
- Emisja ze źródeł mobilnych decyduje o przekroczeniu dopuszczalnych norm dwutlenku azotu, tlenku węgla i benzo(a)pirenu. Oznacza to, że ruch samochodowy będzie w następnych latach istotnie wpływał na poziom wymienionych zanieczyszczeń w pobliżu dróg miejskich;
- Zanieczyszczenia specyficzne nie wykazują przekroczeń dopuszczalnych norm;
- Poważnym problemem dla miasta jest emisja ze źródeł mobilnych, tym bardziej, że zanieczyszczenia emitowane przez pojazdy nie tylko bezpośrednio pogarszają jakość powietrza w rejonach o intensywnym ruchu drogowym (zwłaszcza rejon drogi krajowej Nr 4 biegnącej przez teren miasta), ale także biorą udział w reakcjach fotochemicznych zachodzących w atmosferze.

Ocenia się, że zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego na terenie Miasta Radymno nie przekracza dopuszczalnych norm. Znaczny wzrost stężeń pyłu zanieczyszczonego i dwutlenku siarki w sezonie zimowym jest wynikiem dużej ilości indywidualnych palenisk domowych oraz lokalnych kotłowni. W trosce o środowisko preferowana jest zmiana ogrzewania i upowszechnienie czystszych ekologicznie nośników energii oraz tworzenie warunków do wprowadzania niekonwencjonalnych źródeł energii.

6.2.2. Program poprawy dla pola: Powietrze atmosferyczne.

Cel strategiczny:

Utrzymanie dotychczasowej jakości powietrza na terenie Miasta Radymno.

Cele średnioterminowe:

- Ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych;
- Ograniczenie emisji u źródeł komunalnych, szczególnie niskiej emisji.

Ochrona powietrza polega głównie na zapobieganiu powstaniu zanieczyszczeń ograniczenie lub eliminowanie wprowadzonych do powietrza substancji w celu zmniejszenia stężeń dopuszczalnych lub utrzymanie ich na dotychczasowym poziomie. Na terenie miasta nie występują przekroczenia norm powietrza.

Podstawowe uciążliwości wynikają z:

- Zanieczyszczeń komunikacyjnych, związanych z ruchem pojazdów silnikowych;
- Z zanieczyszczeń z sektora komunalno – bytowego, głównie spalania niskiej jakości paliwa (węgla) w paleniskach domowych w sezonie jesiennie – zimowym.

W perspektywie ochrona powietrza będzie polegała na ograniczaniu emisji komunikacyjnej i sektora komunalno – bytowego. Najskuteczniejszą formą ochrony powietrza będzie prewencja, realizowana likwidacja zanieczyszczeń u źródła poprzez:

- Ograniczenia udziału indywidualnych palenisk węglowych w strukturze systemu grzewczego miasta,
- Prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz minimalizacji zużycia energii ,
- Rozwój alternatywnych źródeł energii.

Ochrona powietrza będzie odbywać się w dwóch głównych dziedzinach:

a) Ograniczenie zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Dla zmniejszenia lub eliminacji uciążliwości spowodowanych przez transport drogowy proponuje się podjęcie następujących działań:

- Stosowanie w pojazdach benzyny bezołowiowej, biopaliw, gazu, olej napędowy
- Promowanie transportu ekologicznego.
- Budowa ścieżek rowerowych, pieszych i konnych.
- Promowanie proekologicznych zachowań właścicieli samochodów.
- Eliminacja z ruchu pojazdów nie spełniających obowiązujących norm ekologicznych.

b) Ograniczenie zanieczyszczeń z sektora komunalnego.

Modernizacja palenisk domowych i kotłowni węglowych będzie uzależniona od sytuacji ekonomicznej mieszkańców i świadomości ekologicznej społeczeństwa. Miasto Radymno dążyć będzie do poprawy sytuacji poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprzez działania preferujące indywidualnych konsumentów energii cieplnej, którzy zrezygnują z zasilania paliwem węglowym na ekologiczne sposoby ogrzewania.

Zadania:

1. Spalanie węgla o korzystnych dla środowiska parametrach, m. in. takich jak: zmniejszenie zawartości siarki, niska zawartość popiołu, wysoka wartość kaloryczna.
2. Przechodzenie na paliwo olejowe lub gazowe.
3. Termoizolacja elewacji budynków i elementów stolarki okiennej i drzwi.
4. Stosowanie w budownictwie materiałów o wysokim współczynniku izolacyjności cieplnej.
5. Edukacja ekologiczna mieszkańców dotycząca oszczędnego zużycia energii cieplnej i elektrycznej oraz korzystania z proekologicznych nośników energii.

Efekty działań:

- Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców gminy, poprawa jakości życia,
- Poprawa stanu fauny i flory na terenie miasta,
- Zmniejszenie strat materialnych spowodowanych zanieczyszczeniami powietrza.

6.2.3. Program operacyjny dla pola: Powietrze atmosferyczne.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Inwentaryzacja źródeł zorganizowanej i rozproszonej emisji zanieczyszczeń do atmosfery.	2004 - 2006	Urząd Miasta	Możliwość zapobiegania zanieczyszczeniom u źródła ich powstania	Budżet Miasta Fundusze ekologiczne	1 tys
2.	Zmiana struktury grzewczej miasta	2004 - 2007	Urząd Miasta Inwestorzy prywatni	Ograniczenie zanieczyszczeń emisji	Budżet Miasta Środki inwestorów	Według założeń programu operacyjnego inwestycji
3.	Opracowanie i wdrożenie Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie miasta	2004 - 2007	Urząd Miasta Inwestorzy	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, poprawa zdrowia mieszkańców	Budżet Miasta Środki inwestorów	Według założeń programu operacyjnego inwestycji

6.3. Hałas i wibracje.**6.3.1. Stan aktualny.**

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją. Odczuwany jest przez mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie.

Hałasem nazywa się każdy dźwięk, który w danych warunkach jest określony jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający, niezależnie od jego parametrów fizycznych. Odczucie hałasu jest więc bardzo subiektywne i zależy od wrażliwości słuchowej poszczególnych jednostek.

Zespół zjawisk akustycznych zachodzących w środowisku, określony za pomocą parametrów akustycznych czasu i przestrzeni nazywa się umownie klimatem akustycznym środowiska zewnętrznego. Uciążliwość hałasu dla organizmu zależy od natężenia dźwięku, jego częstotliwości i czasu trwania.

Podstawę prawną działań w zakresie ochrony środowiska przed hałasem stanowi ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Artykuł 112 stwierdza:

„Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- Utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;

- Zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany zapobieganiu ich powstaniu lub przenikaniu do środowiska”.

Pozostałe ustalenia dotyczące hałasu i wibracji zawarte są w następujących aktach prawnych:

- Prawo o ruchu drogowym;
- Państwowej Inspekcji Sanitarnej;
- Drogach publicznych;
- Inspekcji Ochrony Środowiska;
- Zagospodarowaniu przestrzennym;
- Prawo budowlane;
- Autostradach płatnych.

Wartości progowe poziomów hałasu określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r. (Dz. U. Nr 8, poz. 81). Wartości progowe poziomów hałasu wyrażone są za pomocą równoważnego poziomu hałasu i odnoszą się odrębnie dla dróg i linii kolejowych, odrębnie dla pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu, a także startów, lądowań i przelotów statków powietrznych, ustalając wartości dla pory dziennej i nocnej.

Gdy eksploatacja instalacji powodującej w środowisku przekracza dopuszczalne poziomy, wymagane jest pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska. W przypadku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, tramwajowych, lotnisk oraz portów zarządzający tymi obiektami zobowiązany jest do wykonywania pomiarów i sporządzania map akustycznych terenów na których występują przekroczenia i zastosowania odpowiednich zabezpieczeń akustycznych. Mapy akustyczne należy aktualizować co 5 lat.

Wyróżnia się trzy główne źródła hałasu:

- Hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- Hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego,
- Hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Do najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu należy komunikacja drogowa. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego. Poziomy dźwięku środków komunikacji drogowej są wysokie i wynoszą 75 – 90 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku w otoczeniu budynków mieszkalnych do 67 dB w porze nocnej i do 75 dB w porze dziennej. Przez teren Miasta Radymno przebiega droga krajowa Nr 4 i z tego względu utrzymuje się tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem pojazdów.

Szacuje się, że ponad 25 % mieszkańców miasta jest narażonych na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach występujący w wyniku stosowania oszczędnych materiałów i konstrukcji budowlanych. Hałas wewnątrz osiedlowy spowodowany jest przez pracę silników samochodowych, wywożenie śmieci, dostawy do sklepów itp. Do tych hałasów zalicza się również uciążliwy hałas wewnątrz budynków spowodowany np. wadliwym funkcjonowaniem instalacji wodno – kanalizacyjnej , centralnego ogrzewania, hydroforów. Według polskiej normy, poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń budynku może wynosić w ciągu dnia 30 – 40 dB, a nocą 25 – 30 dB.

6.4. Wibracje

Źródła wibracji można podzielić na dwa główne rodzaje:

- Wibracje pochodzące od narzędzi i urządzeń;
- Wibracje przenoszone z podłoża, np. z drgających platform, podłóg, siedzeń w pojazdach mechanicznych itp.

Szkodliwość wibracji zależy od wielkości natężenia źródła charakteru zmian, w czasie oraz długości trwania działania. Na wibracje narażony jest każdy człowiek zarówno w pracy jak i w życiu codziennym. Skutkiem oddziaływania wibracji na człowieka są zmiany w układzie nerwowym, krążenia, narządach ruchu oraz układzie pokarmowym. Dlatego też wibracje należy zmniejszyć lub likwidować w miejscach ich powstania m. in. poprzez zmiany w konstrukcji aparatury i maszyn, stosowania elastycznych podłoży (gumy, korek), ekranów tłumiących wibracje.

6.4.1. Program poprawy dla pola: Hałas i wibracje.

Cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim komunikacyjnego dla mieszkańców Miasta Radymno oraz spełnienie obowiązujących standardów w zakresie poziomu hałasu.

Podstawowym obowiązkiem jest inwentaryzacja miejsc, gdzie występują przekroczenia hałasu, dokładne rozpoznanie sytuacji akustycznej w mieście. Konieczna jest koordynacja działań (policji) w celu badania pojazdów powodujących szczególnie hałas. Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych poprawi warunki akustyczne w środowisku zewnętrznym o około 5 dB.

Cele długookresowe:

- Ograniczenie poziomu hałasu emitowanego przez środki transportu wzdłuż głównych dróg;
- Wyeliminowanie z użytkowania środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałaśliwość nie odpowiada przyjętym standardom;
- Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego;
- Prowadzenie działalności edukacyjnej o zagrożeniu środowiska i zdrowia ludzkiego hałasem;

Cele krótkoterminowe i kierunki działań:

- Rozpoznanie sytuacji akustycznej w mieście;
- Inwentaryzacja miejsc gdzie występują przekroczenia hałasu;
- Zintensyfikowanie działań ograniczających negatywny wpływ hałasu na mieszkańców poprzez:
 - poprawienie organizacji ruchu ułatwiającą płynność ruchu;
 - poprawa stanu nawierzchni ulic;
 - rozbudowa ścieżek rowerowych;
 - budowa ekranów akustycznych;
 - zwiększenie ilości izolacyjnych pasów zieleni;
 - stosowanie dźwiękochłonnych elewacji;

- wymiana okien na dźwiękoszczelne;
- Montaż ekranów akustycznych wokół obiektów szczególnie uciążliwych;
- Zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian zewnętrznych budynków;

Efekty działań:

- Spełnienie obowiązujących standardów w zakresie poziomu hałasu;
- Zmniejszenie skali obiektywnego narażenia mieszkańców gminy na hałas;
- Intensyfikacja kontroli i nadzoru nad istniejącymi źródłami hałasu oraz intensyfikacja działań prewencyjnych dla ograniczenia uciążliwości obiektów

6.4.2. Program operacyjny dla pola: Hałas i wibracje.

Lp.	Zadanie	Termin Realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła Finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Modernizacja i remonty ulic na terenie miasta.	2004 – 2007	Urząd Miasta Zarząd Dróg	Zmniejszenie uciążliwości ruchu	Budżet Miasta	0,5 mln
2.	Budowa zabezpieczeń przed uciążliwością akustyczną np. osłon, ekranów akustycznych.	2004-2012	Zarządy Dróg Przedsiębiorcy	Mniejsza uciążliwość hałasu drogowego dla ludności	Środki inwestorów Środki UE	1,2 mln
3.	Zwiększenie ilości izolacyjnych pasów zieleni wzdłuż dróg.	2004-2012	Zarząd dróg	Mniejsza uciążliwość hałasu drogowego dla ludności	Środki UE fundusze ekologiczne	30 tys
4.	Inwentaryzacja źródeł uciążliwości akustycznej.	2004 – 2005	Urząd Miasta Starostwo Powiatowe	Baza danych o źródłach uciążliwości akustycznej	Budżet miasta Fundusze ekologiczne	5 tys

6.5. Promieniowanie elektromagnetyczne.**6.5.1. Stan aktualny.**

Podział promieniowania elektromagnetycznego na jonizujące i niejonizujące wynika z granicznej wielkości energii, która wystarcza do jonizacji cząstek materii.

Złożone spektrum promieniowania elektromagnetycznego jest bardzo rozległe i obejmuje różne długości fal, od fal radiowych przez fale promieni podczerwonych, zakres widzialny i fale promieni nadfioletowych, do bardzo krótkich fal promieni rentgenowskich i promieni gamma. Z całego spektrum promieniowania elektromagnetycznego w sposób istotny oddziałują na organizmy tylko te, które pochłaniane przez atomy, cząsteczki i struktury komórkowe. Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania na materię, widmo promieniowania elektromagnetycznego można podzielić na promieniowanie jonizujące i niejonizujące:

- promieniowanie jonizujące – występuje w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych;
- promieniowanie niejonizujące – występuje wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego. Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofały, radiofały, oraz fały o bardzo niskiej i ekstremalnie niskiej częstotliwości.

6.5.1.1. Źródła promieniowania elektromagnetycznego.

a) Promieniowanie jonizujące.

Promieniowanie jonizujące jest nieodłącznym elementem środowiska naturalnego, dociera z Kosmosu, z wnętrza ziemi. Przy opracowaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. W przyrodzie występuje prawie 80 radioizotopów ok. 20 pierwiastków promieniotwórczych. Do najbardziej znanych należą izotopy uranu i toru, a także potasu, węgla i wodoru. Intensywność promieniowania wywołana naturalnymi pierwiastkami promieniotwórczymi jest różna w różnych miejscach naszego globu.

b) Promieniowanie niejonizujące.

Na terenie Miasta Radymno występują źródła promieniowania niejonizującego:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne średniego napięcia;
- stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej;

Na terenie Miasta Radymno nie prowadzono badań poziomu pól elektromagnetycznych oraz dotyczących oddziaływania promieniowania na środowisko, a w szczególności na zdrowie mieszkańców. Niemniej, można przypuszczać, że aktualnie w miejscach dostępnych dla ludności nie występują na terenie miasta pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych.

Należy mieć na uwadze, że oddziaływanie promieniowania niejonizującego będzie stale wzrastać, co jest związane z postępowaniem cywilizacyjnym. Wpływ na wzrost promieniowania ma przede wszystkim rozwój telefonii komórkowej, powstanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych oraz stacji bazowych telefonii komórkowej. Przedstawiony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania.

6.5.2. Program poprawy dla pola: Promieniowanie elektromagnetyczne.

Cel strategiczny:

Ograniczenie i monitoring promieniowania elektromagnetycznego.

Cel długoterminowy:

- utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń dla środowiska i mieszkańców ze strony promieniowania elektromagnetycznego.

Cele krótkoterminowe:

- Inwentaryzacja i kontrola źródeł promieniowania elektromagnetycznego na terenie Miasta Radymno;
- Utrzymywanie natężenia promieniowania elektromagnetycznego poniżej dopuszczalnych lub co najwyżej na tym poziomie;
- Przestrzeganie przepisów bezpieczeństwa, higieny pracy, prawa budowlanego, gospodarowania przestrzennego i przepisów sanitarnych w celu ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym;

6.5.3. Program operacyjny dla pola: Promieniowanie niejonizujące.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Badania pól elektromagnetycznych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobu sprawdzenia dotrzymania tych poziomów.	2004 – 2007	WIOŚ Operatorzy anten	Baza danych o źródłach i oddziaływaniu promieniowania elektromagnetycznego	Budżet państwa Fundusze ekologiczne Środki inwestorów	Według założeń operacyjnych tej inwestycji
2.	Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta.	2005	Urząd Miasta Starostwo Powiatowe WIOŚ	Baza danych o źródłach promieniowania elektromagnetycznego		1 tys

6.6. Poważne awarie.**6.6.1. Stan aktualny.**

Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku wprowadza w miejsce nazwy dotychczas stosowanej – nadzwyczajne zagrożenia środowiska problematykę pod nazwą poważne awarie wraz z odpowiednimi regulacjami.

Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 23 i 24 w/w stawy:

- *poważna awaria* – to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem;
- *poważna awaria przemysłowa* – przez pojęcie to rozumie się poważną awarię w zakładzie.

Zgodnie z Ustawą Prawo Ochrony Środowiska, do ochrony przed poważnymi awariami zobowiązani są zarówno prowadzący zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia awarii, jak i dokonujący przewozu substancji niebezpiecznych oraz organy administracji.

Potencjalne zagrożenie środowiska na terenie Miasta Radymno stwarza głównie transport materiałów i substancji niebezpiecznych głównie na drodze krajowej powodując m. in. zagrożenie zanieczyszczenia gleb oraz pożarowe. Na terenie miasta nie zarejestrowano w ostatnich latach żadnej awarii przemysłowej.

6.6.2. Program poprawy dla pola: Poważne awarie.

Cel strategiczny:

Zapobieganie poważnym awariom oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia.

Cele średniookresowe:

- Sporządzanie listy obiektów mogących być przyczyną poważnej awarii oraz wyegzekwowanie od nich sporządzania raportów bezpieczeństwa, zakładowych planów zarządzania ryzykiem oraz planów operacyjno – ratowniczych, prewencyjnych programów zapobiegania awariom;
- Minimalizacja skutków sytuacji awaryjnych;
- Prowadzenie akcji informacyjno – edukacyjnej dla ogółu społeczeństwa dotyczącej zasad postępowania w razie wystąpienia poważnej awarii w celu ukształtowania właściwych postaw i zachowań;

Efekty działań:

- Wzrost bezpieczeństwa środowiskowego;
- Wzrost świadomości społecznej;
- Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń spowodowanych błędem ludzi lub ich nieświadomym działaniem;
- Zwiększenie możliwości przeciwdziałania skutkom występowania wydarzeń nadzwyczajnych;
- Minimalizacja ryzyka występowania poważnych awarii oraz nadzwyczajnych zagrożeń środowiska poprzez zwiększony poziom prewencji.

6.6.3. Program operacyjny dla pola: Poważne awarie i zagrożenia naturalne.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Uzupełnianie sprzętu i materiałów dla służb ratowniczych.	2004 – 2007	Urząd Miasta Straż Pożarna	Zwiększenie bezpieczeństwa miasta	Fundusze wsparcia dla ochrony środowiska	10 tys
2.	Informowanie mieszkańców miasta o wystąpieniu poważnych awarii lub zagrożeń naturalnych.	2004 – 2007	Urząd Miasta Policja Szkoły Straż Pożarna	Podnoszenie stanu świadomości ekologicznej mieszkańców	Fundusze wsparcia dla ochrony środowiska	5 tys

3.	Działania edukacyjne dla ogółu ludności miasta w zakresie postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii i zapobiegania im.	2004 – 2007	Urząd Miasta szkoły Policja	Podnoszenie stanu świadomości ekologicznej mieszkańców	Fundusze wsparcia dla ochrony środowiska	10 tys
----	---	-------------	-----------------------------------	--	--	--------

7. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY.

7.1. Ochrona przyrody i krajobrazu.

7.1.1. Lasy.

7.1.1.1. Stan aktualny.

Lasy spełniają istotną rolę w odniesieniu do hydrosfery i atmosfery. Oprócz tego posiadają funkcje produkcyjne i społeczne, przede wszystkim rekreacyjne.

Miasto pozostaje obszarem bezleśnym, nie licząc jednego zagajnika i zadrzewień śródpolnych i nadbrzeżnych. Najbliższe lasy spotkać można na wschodzie w gminie Radymno oraz na południu w Przemysko-Dynowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Proponuje się utworzenie kompleksów leśnych o różnym charakterze poprzez zalesienie gruntów marginalnych dla produkcji rolnej.

Analiza występowania czynników będących przeciwwskazaniem zalesienia tj. wysokiej klasy gruntów, terenów zalewowych, bądź udokumentowanych złóż surowców naturalnych ograniczyła rozległość terenów, które mogłyby służyć temu celowi. W jej wyniku wskazano 4 tereny przeznaczone do zalesień:

- kompleks (ok. 77 ha) w południowo-wschodniej części miasta, który zostałyby wprowadzony na wolne obszary Głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Las ten mógłby, przynajmniej w części mieć charakter parku, a więc łączyć funkcje ochronne i wypoczynkowe,
- kompleks (ok. 6 ha) w zachodniej części miasta - obsadzenie skarp wysoczyzny i odizolowanie terenu obwodnicy południowej od obszaru przewidzianego do zabudowy,
- w północnej części miasta – umocnienie brzegów Sanu poprzez wprowadzenie zadrzewień na jego skarpy (ok. 2,5 ha),
- obrzeża zbiornika wodnego (ok. 2,0 ha).

Łącznie na terenie Miasta Radymno wskazano pod zalesienie obszar około 87,5 ha.

7.1.1.2. Program poprawy dla pola: Lasy.

Cel strategiczny:

Ochrona i racjonalna eksploatacja obszarów zalesionych.

Cele długoterminowe:

- Zwiększenie ilości obszarów zalesionych;

Cele krótkoterminowe:

- podjęcie działań na rzecz objęcia ochroną terenów cennych przyrodniczo;
- ochrona drzewostanów parkowych;
- zwiększanie zalesienia w pobliżu zbiorników wodnych (jezior), i tras komunikacyjnych, w sąsiedztwie miejsc powierzchniowej eksploatacji surowców (ZEK).

Efekty działań:

- wzmocnienie korzystnego wpływu terenów zalesionych na stan środowiska w mieście.

7.1.2. Program poprawy dla pola: Obszary chronione i tereny zieleni urządzonej.

Cel strategiczny:

Ukształtowanie i ochrona miejskiego systemu obszarów chronionych.

Cele krótkoterminowe:

a) Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych:

- ochrona terenów przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zainwestowaniem;
- ochrona istniejącej zieleni urządzonej;
- użytkowanie zasobów zieleni w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu;

b) Ochrona flory i fauny:

- zachowanie i ochrona istniejących zbiorników wodnych;

c) Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego:

- rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenach interesujących przyrodniczo;
- ochrona istniejącej zieleni urządzonej;

d) Wzrost świadomości społecznej w zakresie form ochrony przyrody:

- uwzględnienie wartości środowiska przyrodniczego w polityce przestrzennej i kierunkach rozwoju miasta;
- ochrona terenów przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zainwestowaniem.

7.1.3. Program operacyjny dla pola: Ochrona przyrody i krajobrazu.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródło Finansowania	Szacunkowy Koszt
1.	Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Przyrody w zakresie ochrony starodrzewia i cennych obiektów przyrodniczych.	2004–2007	Urząd Miasta Wojewódzki Konserwator Zabytków	Prawidłowa ochrona starodrzewia, pomników przyrody, które ze względu na wiek i wartości przyrodnicze objęte są opieką konserwatorską.	X	Wg założeń planu operacyjnego inwestycji
2.	Promocja walorów wypoczynkowo-przyrodniczych miasta.	2004 – 2007	Urząd Miasta	Wyższa świadomość mieszkańców dotycząca przyrody, lepsze warunki do zdrowego wypoczynku.	Fundusze ekologiczne Środki inwestorów	Według założeń programu operacyjnego inwestycji
3.	Urządzenie, utrzymywanie i ochrona istniejącej zieleni urządzonej.	2004 – 2007	Urząd Miasta	Zwiększenie estetyki krajobrazu, a przez to atrakcyjności miasta.	Fundusze ekologiczne Budżet Miasta	45 tys
4.	Rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych	2004 – 2007	Urząd Miasta Starostwo Powiatowe	Wzrost atrakcyjności miasta.	Fundusze ekologiczne Budżet Miasta	Wg założeń planu operacyjnego inwestycji
5.	Nasadzenie nowych drzew i krzewów na terenie miasta.	2004 – 2007	Urząd Miasta	Poprawa estetyki miasta.	Fundusze ekologiczne Budżet Miasta	15 tys

7.2. Powierzchnia terenu.**7.2.1. Gleby.**

Racjonalne gospodarowanie zasobami gleb ma na celu utrzymanie harmonijnego rozwoju gospodarczego i zagwarantowanie zdrowych warunków życia ludzi i zwierząt. W Polsce ochrona gleb, rekultywacja oraz poprawa ich wartości użytkowej została zawarta w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych wielokrotnie nowelizowanej. Ochrona gruntów leśnych i rolnych w myśl tych przepisów ma polegać przede wszystkim na ograniczeniu przeznaczenia terenów użytkowych rolniczo i pod lasami na cele nierolnicze, zapobieganiu obniżaniu urodzajności i produktywności gleb oraz na przywracaniu wartości użytkowej obszarom, które utraciły swój pierwotny charakter.

Na terenie miasta po lewej stronie Sanu występują urodzajne lessowe gleby uformowane w faliste wzgórza. Z kolei po prawej stronie, która stanowi część Nizy Sandomierskiego wciskającego się tutaj klinem na południowy-wschód od Radymna, zalegają gleby jakościowo gorsze. Obszar ten jest płaski, podmokły i trochę piaszczysty. W przeszłości tam, gdzie znajdowały się dobre gleby powstawały osady zwarte, natomiast na terenach o glebach lichszych powstały osady porzucane wśród bagien, łąk, zarośli i lasów.

Lessy na terenie Radymna tworzą gruby, gliniasty i o żółtawym kolorze płaszcz, nałożony przed wiekiem na pierwotne podłoże.

Pod względem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmującej takie elementy jak: bonitację gleby, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki klimatyczne Radymno przewyższa średnią krajową o 16,8 pkt. (ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtuje się na poziomie 83,4 pkt.).

Na obszarze objętym granicami administracyjnymi miasta występują dwie główne grupy gleb. Są to:

- Czarnoziemy
- Mady

Czarnoziemy występują na obszarze wysoczyzny płaskiej w południowej części miasta. Charakteryzują się dużą zawartością próchnicy, posiadają strukturę guzelkową. Są to gleby najlepsze i bardzo dobre o korzystnych warunkach wodnych, stanowiące I-II klasę użytków ornych.

Mady występują w obrębie doliny Sanu i Rady. Są to gleby strukturalne, przepuszczalne i dość przewiewne, z dobrze wykształconym poziomem próchnicznym. Wykazują dużą zasobność w fosfor i potas. Warunki wodne w tym typie gleb są dobre, choć miejscami w niższych partiach glebowych nadmiernie nawilgocone. Są to gleby orne bardzo dobre i najlepsze. Stanowią II-III klasę użytków ornych. W miejscu występowania gruntów organicznych powstały gleby bagienne mułowo-torfowe o wysokim poziomie wody gruntowej, nieodpowiednim dla upraw rolnych. Są to tereny na zachodnim krańcu miasta, przy wylocie obwodnicy (otaczającym stację CPN).

- Grunty orne I klasy stanowią 28,6 % wszystkich gruntów ornych,
- Grunty orne II klasy stanowią 34,6 % wszystkich gruntów ornych,
- Grunty orne III klasy stanowią 30,5 % wszystkich gruntów ornych.

Poniżej w tabeli przedstawiono zestawienie powierzchni klas użytków rolnych w Radymnie

Lp.	Użytki	Powierzchnia według klas gruntu [ha]						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1.	Grunty orne	208,0835	251,6951	221,7152	44,9234	0,8130	-	727,2302
2.	Sady	4,3055	5,2869	3,0906	0,1280	-	-	12,8110
3.	Łąki	3,5212	35,2405	45,9949	9,0709	2,9224	1,1477	97,8976
4.	Pastwiska	-	75,0117	21,5474	19,8453	11,8992	4,9275	133,2311
Razem użytki zielone 3+4		3,5212	110,2522	67,5423	28,9162	24,8216	6,0752	231,1287
5.	Razem 1+2+3+4	215,9102	367,2342	292,3481	73,9676	15,6346	6,0752	971,1699

Łącznie grunty orne najlepszych klas (I-III) zajmują 681,4938 ha i stanowią 93,7 % wszystkich gruntów ornych i 70,1 % wszystkich użytków rolnych w mieście. Użytki rolne najlepszych klas (I-III) zajmują 875,4925 ha i stanowią 90,1 % wszystkich użytków rolnych w mieście.

7.2.2. Program poprawy dla pola: Gleby.*Cel strategiczny:***Racjonalne wykorzystanie gleb i gruntów wraz z ich ochroną i rekultywacją.***Cele średnioterminowe:*

- Zahamowanie procesów degradacji gleb i gruntów;
- Ograniczenie przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze i nieleśne – ochrona ilościowa;
- Wzrost świadomości społeczeństwa, głównie osób uprawiających ziemię, w zakresie zasad jej ochrony;

Cele krótkoterminowe:

- Prowadzenie monitoringu jakości gleby i ziemi;
- Rekultywacja gleb zdegradowanych;
- Ograniczenie zanieczyszczeń związanych z działalnością rolnictwa (promowanie rolnictwa ekologicznego, upowszechnienie zasad zawartych w Kodeksie Dobrych Praktyk Rolniczych);
- Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie ochrony powierzchni ziemi i gleb.

7.2.3. Program operacyjny dla pola: Gleby.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Efekty działań i uwagi	Źródła finansowania	Szacunkowy koszt
1.	Upowszechnienia zasad dobrej praktyki rolniczej i rolnictwa ekologicznego.	2004 – 2007	Ośrodek Doskonalenia Rolniczego Urząd Miasta	Zwiększenie wiedzy rolników i osób uprawiających ziemię na temat właściwości gleb i ich prawidłowej uprawy	Fundusze ekologiczne dotacje	10 tys
2.	Przeznaczenie gleb zdegradowanych do zalesienia lub rekultywacji w kierunku rekreacyjnym.	2004 – 2007	Urząd Miasta Inwestorzy	Zwiększenie lesistości i zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców	Fundusze ekologiczne Środki inwestorów	50 tys
3.	Prowadzenie monitoringu jakości gleby i ziemi.	2004 – 2007	Starosta Powiatu WIOŚ	Możliwość szybkiego reagowania w przypadku stwierdzenia zanieczyszczenia gleb	Budżet własny Fundusze ekologiczne Dotacje Środki inwestorów	Według założeń programu operacyjnego inwestycji
4.	Promowanie rolnictwa ekologicznego.	2004 - 2007	Urząd Miasta Ośrodek Doskonalenia Rolniczego	Zwiększenie wiedzy rolników i osób uprawiających ziemię na temat właściwości gleb i ich prawidłowej uprawy	Fundusze ekologiczne Budżet Miasta	10 tys

8. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII.

8.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych i przemysłowych.

Cel strategiczny:

Zmniejszenie w perspektywie do roku 2010 wodochłonności produkcji przemysłowej o 50% w porównaniu z rokiem 1990.

Realizacja powyższego celu polegać będzie na racjonalizacji zużycia wody przez jednostki z sektora gospodarczego jak i komunalnego. Duże znaczenie ma również ograniczenie strat wody przy przesyłaniu jej z ujęć do odbiorców, poprzez remonty, konserwacje i naprawy sieci wodociągowej.

Cele krótkoterminowe:

- Zmniejszenie a docelowo eliminacja wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych zmniejszenie zapotrzebowania na wodę w przemyśle i rolnictwie, z wyjątkiem przemysłu spożywczego.
- Modernizacja sieci wodociągowej w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych.
- Wspierania działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych.

8.2. Zmniejszenie zużycia energii.

Cel strategiczny:

Zmniejszenie zużycia energii w przeliczeniu na jednostkę krajowego produktu o 25 % w roku 2010 w porównaniu z rokiem 2000 i o 50 % w porównaniu z rokiem 1990.

Cel ten wynika bezpośrednio z założeń polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie go jest uwarunkowane urealnieniem cen energii, m. in.. poprzez wliczenie w jej cenę kosztów jednostkową kosztów środowiskowych (opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska). Podstawowe znaczenie będą mieć działania w zakresie restrukturyzacji i modernizacji gospodarki oraz wzrost świadomości społeczeństwa. Ograniczenie ogólnego zużycia energii przyniesie efekty w postaci zmniejszenia zużycia surowców energetycznych, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska. Wymienione działania będą realizowane przez podmioty gospodarcze, a także wytwórców energii; władze samorządowe szczebla gminnego mają ograniczony wpływ na realizację założonych celów. Niemniej istotne jest prowadzenie działań edukacyjnych i informowanie o dostępnych możliwościach w zakresie ograniczenia zużycia energii.

Cele krótkoterminowe:

- wprowadzenie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle, energetyce i gospodarce komunalnej,

- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej, w systemach przesyłowych oraz obiektach mieszkalnych, usługowych i przemysłowych,
- Poprawa parametrów energetycznych budynków, szczególnie nowobudowanych,
- Racjonalizacja zużycia i oszczędzania energii przez mieszkańców.

Efekty działań:

- Zmniejszenie eksploatacji zasobów naturalnych,
- Spadek zużycia paliw,
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
- Ograniczenie kosztów ochrony atmosfery przed zanieczyszczeniami,
- Zmniejszenie kosztów produkcji energii,

8.3. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Cele strategiczne:

- Zwiększenie do roku 2010 udziału źródeł odnawialnych w produkcji energii, do 3,1 % w roku 2005; 3,65 w roku 2006 i systematyczny wzrost do 7,5 % w roku 2010,
- Zwiększenie do roku 2010 wykorzystania energii z regionalnych źródeł odnawialnych o 100% w stosunku do roku 2000.

Obecnie wykorzystanie energii odnawialnej w Unii Europejskiej kształtuje się na poziomie 6%. Planuje się wzrost tego udziału do 12% w perspektywie roku 2010. w Polsce zakłada się, że do 2010 roku udział zużycia energii odnawialnej będzie na poziomie 7,5 % (Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 maja 2003). Na terenie Miasta Radymno istnieje możliwość wykorzystania energii odnawialnej głównie ciepłej (kotły opalane biomasa).

Cele krótkoterminowe:

- Inwentaryzacja potencjału energii odnawialnej i niekonwencjonalnej na miasta,
- Działalność edukacyjno – informacyjna w zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Efekty działań:

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza powstających podczas spalania paliw,
- Rozwój rolnictwa konkurencyjnego dla produkcji rolnej.

8.4. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji.

Cele strategiczne:

- Ograniczenie do roku 2010 materiałochłonności produkcji 50 % w stosunku do roku 1990.
- Wycofanie z produkcji i użytkowania, bądź ograniczenie użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych (reglamentowanych przez dyrektywy UE i przepisy prawa międzynarodowego - dotyczy substancji zawierających metale ciężkie, trwałe zanieczyszczenia organiczne oraz substancje niszczące warstwę ozonową).

Cele krótkoterminowe:

- Ograniczenie nieprawidłowego wykorzystania zasobów naturalnych,
- Zwiększenie recyklingu i odzysku materiałowego i energetycznego w zakładach produkcyjnych,
- Opracowanie i wdrożenie programu usuwania azbestu dla mieszkańców i przedsiębiorców.

Efekty działań:

- Zmniejszenie nakładów jednostkowych na produkcję przemysłową,
- Zmniejszenie ogólnych kosztów ochrony środowiska oraz w zakładach,
- Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego,
- Zmniejszenia zużycia surowców naturalnych i innych materiałów,
- Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów

9. WŁĄCZENIE ASPEKTÓW EKOLOGICZNYCH DO POLITYK SEKTOROWYCH.

Rozwój cywilizacyjny i gospodarczy są przyczyną degradacji środowiska naturalnego – zanieczyszczenia jego poszczególnych komponentów, wyczerpania się surowców, a także zmiany gatunkowe fauny i flory. Przeciwdziałaniem dla niekontrolowanej ekspansji gospodarczej jest przyjęcie zasad zrównoważonego rozwoju, który polega na prowadzeniu szerokiej działalności człowieka, ciągłym rozwoju gospodarczym i społecznym przy niedopuszczeniu do dalszej degradacji środowiska naturalnego oraz na podejmowaniu działań zmierzających do restytucji zniszczonych elementów środowiska. Istota rozwoju zrównoważonego polega na tym aby zapewnić zaspokojenie naszych obecnych potrzeb bez ograniczenia przyszłym generacjom możliwości rozwoju.

Oznacza to, że w każdej dziedzinie działalności gospodarczej, która może oddziaływać na środowisko, należy przyjąć określone zasady i cele, które ograniczą lub wyeliminują ten negatywny wpływ. Wskazówki w tej sprawie przedstawione zostały w dokumencie Rady Ministrów „Wytyczne dotyczące zasad i zakresu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych” oraz Polityce Ekologicznej Państwa.

Dla Miasta Radymno najważniejsze znaczenie mają proekologiczne działania w następujących dziedzinach: transport, rolnictwo, budownictwo i gospodarka komunalna.

10. EDUKACJA EKOLOGICZNA.

Realizacja celów i zamierzonych zadań w programie ochrony środowiska wymaga zaangażowania i świadomości mieszkańców Miasta Radymno i działających tu podmiotów gospodarczych. Edukacja ekologiczna jest procesem, którego głównym celem jest ukształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy mieszkańców w sferze konsumpcji.

Warunkiem koniecznym i niezbędnym realizacji celów zarówno w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych jak i poprawy jakości środowiska jest dobrze zorganizowany system edukacji ekologicznej społeczeństwa; działania edukacyjne powinny być działaniami systemowymi z jasno sprecyzowanymi celami i sposobem ich realizacji.

Stosuje się dwa rodzaje edukacji ekologicznej:

- 1) Formalną (szkolną) – ten rodzaj edukacji to zorganizowany system kształcenia uczniów na wszystkich szczeblach systemu oświaty, nastawiony na wykształcenie w nich umiejętności obserwowania środowiska i zmian w nim zachodzących, wrażliwości na piękno przyrody i szacunku dla niej.
- 2) Nieformalną (pozaszkolną) – w ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie niektórych grup osób dorosłych zdobywaniem wiedzy na temat otaczającego ich środowiska, a także możliwości uczestniczenia w działaniach na rzecz jego ochrony.

Cel strategiczny:

Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców Miasta Radymno, kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska. (cel na podstawie Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej)

Cele średniokresowe:

- Opracowanie i wdrożenie programu informacyjno – edukacyjnego dla mieszkańców Miasta Radymno,
- Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej dorosłej części mieszkańców miasta,
- Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań mieszkańców w odniesieniu do środowiska.

Cele długookresowe:

- Kontynuacja edukacji na temat ochrony środowiska,
- Wspieranie merytoryczne i finansowe działań z zakresu edukacji ekologicznej,
- Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji o stanie środowiska i działań na rzecz jego ochrony.

Lp.	Zadania	Uwagi
1.	Opracowanie i wdrożenie programu informacyjno – edukacyjnego dla mieszkańców miasta.	Urząd Miasta
2.	Opracowanie i wdrożenie międzyprzedmiotowych ścieżek ekologicznych dla szkół.	Dyrekcja szkół
3.	Rozwój i wspieranie szkolnych kółek o tematyce związanej z ochroną środowiska.	Dyrekcja szkół, Urząd Miasta
4.	Organizacja szkolnych konkursów, przedstawiń związanych z ochroną środowiska.	Dyrekcja szkół, Urząd Miasta
5.	Organizacja akcji promujących zasady zrównoważonego rozwoju i „Dobrych praktyk rolniczych”.	Urząd Miasta
6.	Akcje informujące o zasadach postępowania przy uzyskiwaniu dotacji z Unii Europejskiej.	Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta
7.	Organizacja szkoleń, wykładów z zakresu jakości komponentów środowiska.	Urząd Miasta

11. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU.

Realizacja zadań przedstawionych w Programie Ochrony Środowiska wymaga zapewnienia źródeł finansowania inwestycji i eksploatacji systemu. Największe nakłady na ochronę środowiska, w tym gospodarkę odpadami pochodzą ze źródeł własnych, funduszy i dotacji ekologicznych, a także kredytów i pożyczek. Środki budżetowe w ochronie środowiska odgrywają bardzo znikomą rolę. Tylko inwestycje i działania uwzględnione w Planie Gospodarki Odpadami i Programie Ochrony Środowiska dla miasta mogą liczyć na pozyskanie środków publicznych.

Wspierane powinny być głównie inwestycje o charakterze regionalnym. Zaleca się ograniczanie dotacji budżetowych na zadania, które są w stanie zapewnić finansowe wpływy inwestorom. Zadania wytyczone w Programie Ochrony Środowiska mają odzwierciedlenie w priorytetach funduszy ekologicznych. Istnieje szansa wsparcia finansowego z tych źródeł na ochronę powietrza, wód, gospodarkę wodną – ściekową. Natomiast w zakresie kredytów bankowych duże szanse mają inwestycje z zakresu ochrony powietrza. Istnieje możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy strukturalnych.

Szczególne wsparcie można uzyskać na budowę sieci wodno – kanalizacyjnej, modernizację i rozbudowę systemów ciepłowniczych.

12. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA NA TERENIE MIASTA RADYMNO.

W niniejszym rozdziale przedstawiono zasady i instrumenty zarządzania środowiskiem wynikające z uprawnień na szczeblu gminy. Jako szczególny element wyróżniono Program Ochrony Środowiska dla Miasta Radymno, który będzie instrumentem koordynującym poszczególne działania w zakresie ochrony środowiska.

12.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem.

Instrumenty służące do zarządzania środowiskiem wynikają z następujących aktów prawnych:

- Ustawy Prawo ochrony środowiska,
- Ustawa o odpadach,
- Prawo o zagospodarowaniu przestrzennym,
- Ustawa o ochronie przyrody,
- Ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska,
- Prawo Geologiczne i Górnictwo, Prawo Budowlane,
- Prawo wodne.

Do instrumentów zarządzania środowiskiem należą:

- Instrumenty prawne;
- Instrumenty finansowe;
- Instrumenty społeczne;
- Instrumenty strukturalne.

12.1.1. Instrumenty prawne.

Program ochrony środowiska realizowany będzie w oparciu o prawo polskie, zgodne z przepisami UE. Realizacja programu odbywać się będzie zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w oparciu o kompetencje organów zarządzających środowiskiem. Składają się na nie:

- decyzje reglamentacyjne – pozwolenia zintegrowane na wprowadzenie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu, emitowanie pól elektromagnetycznych,
- pozwolenia i decyzje na gospodarowanie odpadami,
- pozwolenia wodno – prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych,
- zezwolenia – koncesje wydane na podstawie Prawa górniczego i geologicznego,
- uzgadnianie w zakresie przestrzegania standardów ekologicznych decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego, przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- kontrole przestrzegania prawa ochrony środowiska i zobowiązań wynikających z decyzji,
- oceny oddziaływania na środowisko.

Wymienione instrumenty prawne będą stosowane przez Wojewodę Podkarpackiego, Marszałka Województwa Podkarpackiego, Starostę Jarosławskiego, wójtów gmin, burmistrzów, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Inspektora Sanitarnego zgodnie z kompetencjami wymienionych organów.

Organy przedstawicielskie mogą ustanawiać inne składniki prawa miejscowego, a w szczególności dotyczące gospodarowania środowiskiem i zrównoważonego rozwoju.

Wymienione instrumenty prawne pomogą w terminowej realizacji Programu Ochrony Środowiska pod warunkiem, iż wszystkie w/w organy będą wywiązywać się ze swoich zadań.

12.1.2. Instrumenty finansowe.

Do instrumentów finansowych należą:

- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy, w tym fundusze przedakcesyjne oraz fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności;
- pomoc publiczna w postaci preferencyjnych pożyczek, kredytów, dotacji, odroczeń rozłożenia na raty;
- opłaty produktowe i depozytowe;
- budżety samorządów i Państwa;
- środki własne przedsiębiorców i mieszkańców;
- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska;

12.1.3. Instrumenty społeczne.

Instrumenty społeczne określone zostały najdokładniej w Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, podpisanej w 1999 r. w Aarhus (konwencja została ratyfikowana przez Polskę a jej tekst został ogłoszony w Dz. U. Nr 78 z 2003).

Do instrumentów społecznych należą:

- edukacja ekologiczna,
- współpraca i budowanie partnerstwa (włączenie do realizacji programu jak największej liczby osób, system szkoleń i doształcania).

12.1.4. Instrumenty strukturalne.

Unia Europejska należy do najbogatszych rejonów świata. Jednak w jej obrębie występują znaczne różnice w zamożności. Polityka strukturalna Unii Europejskiej opiera się na solidarności finansowej tzn. części składek wpłacanych przez kraje członkowskie przeznaczona jest na rzecz krajów/regionów o niższym poziomie rozwoju. Jest ona realizowana poprzez współfinansowanie za pomocą funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności określonych programów i projektów rozwoju regionalnego. Cele funkcjonowania funduszy strukturalnych:

Cel 1 (regionalny) – pomoc regionom najslabiej rozwiniętym, gdzie PKB na głowę mieszkańca jest niższy niż 75 % średniej w Unii Europejskiej lub zaludnienie poniżej 8 mieszkańca na km².

Cel 2 (regionalny) – obejmuje pomoc regionom na których występują problemy strukturalne związane z dominacją nieefektywnych branży gospodarczych.

Cel 3 (tematyczny) – obejmuje pomoc w zakresie restrukturyzacji rynku pracy i zwiększenia możliwości zatrudnienia oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników.

Instrumenty strukturalne to głównie opracowania o charakterze strategicznym i planistycznym. Dokumenty te określają główne cele i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska.

Fundusze strukturalne są obecnie najważniejszym narzędziem polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Obecnie w Unii Europejskiej istnieje pięć funduszy strukturalnych:

- 1) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;
- 2) Europejski Fundusz Socjalny;
- 3) Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnictwa;
- 4) Jednolity Instrument Finansowania Rybołówstwa;
- 5) Fundusz Spójności.

12.1.5. Zarządzanie programem ochrony środowiska.

Zarządzanie programem ochrony środowiska wynika przede wszystkim z uprawnień samorządu w zakresie ochrony środowiska, które dotyczą m. in.:

- Opracowania planu ochrony środowiska.
- Zachowania i zwiększania zasięgu przestrzennego obszarów zalesionych,

- Ochrony wód powierzchniowych i podziemnych poprzez zapobieganie niekorzystnym zmianom naturalnych przepływów wody albo naturalnych poziomów zwierciadła wody.

Zadania samorządów gminnych obejmują m. in.:

- Uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- Realizację planu gospodarki odpadami ,
- Budowę małych zbiorników retencyjnych,
- Tworzenie pasów zieleni wysokiej wokół oraz obiektów uciążliwych,
- Uwzględnienie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w opracowaniach planistycznych,

Zadania samorządów obejmują również sprawy z zakresu bezpośrednich kontaktów z użytkownikami środowiska (wydanie decyzji zezwalających na korzystanie ze środowiska i określających warunki jego korzystania np. decyzja o dopuszczalnej emisji, pozwolenia wodno prawne, koncesje na wydobywanie kopaliny, uzgadnianie sposobu zagospodarowania odpadów) oraz pozyskania danych o rodzaju i skali korzystania z zasobów środowiska.

Organy te posiadają też uprawnienia w zakresie ustalania dodatkowych wymagań służących ochronie środowiska na określonych obszarach oraz przeciwdziałania zagrożeniom środowiska w sytuacjach nadzwyczajnych. W zakresie ochrony środowiska zadania wykonują ponadto organy administracji niezespółonej m. in. regionalne zarządy gospodarki wodnej, nadleśnictwa. Dużą rolę w realizacji zadań na rzecz ochrony środowiska pełnią instytucje niepaństwowe: jednostki badawczo – rozwojowe, agencje, fundacje, organizacje gospodarcze i społeczne organizacje ekologiczne. Aktywność organizacji zwiększa niezbędne zaangażowanie społeczeństwa w sprawy ochrony środowiska oraz podnosi świadomość ekologiczną. Działania tych organizacji są widoczne w obronie przed wzrostem lokalnych uciążliwości środowiskowych oraz w organizowaniu imprez masowych.

Zarządzanie środowiskiem przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska odbywa się m. in. poprzez:

- Dotrzymanywanie wymagań wynikających z przepisów prawnych,
- Modernizację technologii w celu ograniczenia lub wyeliminowania uciążliwości dla środowiska ,
- Instalowanie urządzeń służących ochronie środowiska,
- Stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń (monitoring)

12.2. Struktura zarządzania środowiskiem

Za realizację programu ochrony środowiska odpowiedzialne są władze miasta, które powinny wyznaczyć koordynatora wdrażania programu. Ponadto proponuje się powołać zespół konsultacyjny, którego zadaniem będzie wdrożenie oraz nadzór nad realizacją Programu, a także opracowanie sprawozdań z postępu realizacji i zgodności działań zapisanych w programie.

Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane będą przez poszczególne wydziały Urzędu Miasta, zgodnie z przyjętym schematem organizacyjnym. Część działań będzie wykonywana przez spółki komunalne lub podmioty prywatne wyłonione w drodze przetargu publicznego. Miasto będzie pełnić rolę koordynatora takich działań. Od wykonawców będą odbierane sprawozdania z wykonania zadania przekazane do kierowników

poszczególnych wydziałów. W okresach rocznych sporządzane będą następnie raporty przedstawiające postęp we wdrażaniu zadań i celów zawartych w programie.

Do najważniejszych zadań w ramach zarządzania programem i środowiskiem są:

1. Wdrażanie programu dla Miasta Radymno:
 - koordynacja wdrażania programu,
 - ocena realizacji celów krótkoterminowych,
 - raporty o stopniu wykonania programu,
 - weryfikacja celów krótkoterminowych.
2. Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, system informacji o środowisku:
 - rozwój różnorodnych form edukacji,
 - dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie,
 - wydawanie broszur i ulotek informacyjnych,
 - szersze włączanie się organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej,
 - wspieranie zakładów i instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem.

13. SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTÓW REALIZACJI PROGRAMU.

Kontrola realizacji programu ochrony środowiska wymaga oceny stopnia realizacji przyjętych w nim celów i działań przewidzianych do wykonania w określonym terminie. Należy systematycznie oceniać też stopień rozbieżności między założeniami a realizacją programu oraz analizować przyczyny tych niespójności. Zgodnie z Ustawą o ochronie środowiska co 2 lata sporządzany będzie raport. Po wykonaniu pierwszego raportu istnieje możliwość wprowadzenia aktualizacji programu na najbliższe dwa lata. Cały program będzie aktualizowany co cztery lata. Ze względu na brak wielu aktów wykonawczych do Prawa Ochrony Środowiska i ustaw komplementarnych w miarę ich wchodzenia w życie Program powinien być korygowany.

Podstawowe działania mające na celu kontrolę wdrażania programu to:

- Sporządzenie raportu co dwa lata oceniającego postęp wdrażania programu ochrony środowiska,
- Aktualizacja celów krótkoterminowych na następne dwa lata,
- Aktualizacja polityki długoterminowej co cztery lata (można wcześniej, a nawet trzeba gdy zaistnieją znaczące zmiany).

Dobrymi miernikami wyznaczającymi stan środowiska i presji na środowisko są wskaźniki, których podstawowym zadaniem jest zobiektywizowanie oceny realizacji celów.

W celu oceny realizacji działań określonych w Programie na rzecz ochrony środowiska wykorzystywany będzie system państwowego monitoringu prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzką i Powiatową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną. W wyniku przeprowadzonych pomiarów i ocen stanu środowiska dostarczone będą informacje w zakresie: czystości wód powierzchniowych i podziemnych, stanu powietrza atmosferycznego, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego, gospodarki odpadami, awarii.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA RADYMNO

Wskaźniki mające służyć ocenie realizacji Programu Ochrony Środowiska przedstawiono w poniższej tabeli:

<i>Lp.</i>	<i>Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko.</i>
1.	Średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych.
2.	Ilość ścieków komunalnych wytwarzanych na jednego mieszkańca [m ³ /M/r]
3.	Przepustowość oczyszczalni ścieków
4.	Udział ścieków nieoczyszczonych odprowadzonych siecią kanalizacyjną.
5.	Długość sieci kanalizacyjnej
6.	Udział ścieków oczyszczonych biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w ogólnej ilości ścieków oczyszczonych.
7.	Ładunek BZT ₅ w oczyszczonych ściekach komunalnych.
8.	Stopień wykorzystania odpadów komunalnych.
9.	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych.
10.	Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej.
11.	Lesistość (% ogólnej powierzchni jednostki administracyjnej).
12.	Powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej (% ogólnej powierzchni jednostki administracyjnej).
13.	Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji.
14.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.
15.	Liczba przyłączy kanalizacyjnych [szt.]
16.	% skanalizowanych terenów
17.	Liczba ujęć wody [szt.]
18.	Długość sieci wodociągowej
19.	Liczba szamb [szt.]
20.	Liczba przyłączy wodociągowych [szt.]
21.	Ilość wytworzonych odpadów na terenie miasta: <ul style="list-style-type: none"> - Komunalnych (zmieszanych) [Mg/rok] - Segregowanych [Mg/rok] - Odpadów niebezpiecznych [Mg/rok]
22.	Powierzchnia zrekultywowanych terenów [ha]
23.	Liczba posadzonych drzew [szt.]
24.	Liczba wyciętych drzew [szt.]
25.	Powierzchnia posadzonych krzewów [m ²]
26.	Powierzchnia wyciętych krzewów [m ²]
27.	Ilość uzgodnień formalnoprawnych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych
<i>Wskaźnik świadomości społecznej.</i>	
1.	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno – informacyjnych.
2.	Ilość uczestników szkoleń.

Porównanie informacji określonych na podstawie wskaźników będzie efektem realizacji założonych celów i działań o programie. Istotne znaczenie mają mierniki świadomości społecznej.

14. ANALIZA MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWANIA ROZWIĄZAŃ ZAPROPONOWANYCH W PROGRAMIE.

Analizując stan aktualny środowiska, a także uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne Miasta Radymno wyznaczono cele krótko i długoterminowe. Wyznaczono kierunki działań zmierzające do poprawy stanu poszczególnych składników środowiska.

Zadania priorytetowe w zakresie poprawy jakości środowiska:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych,
- Usprawnienie gospodarki odpadami,
- Utrzymanie dotychczasowej jakości powietrza atmosferycznego,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z tytułu awarii przemysłowych, infrastrukturalnych i innych.

Zadania w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody,
- Ochrona i racjonalna eksploatacja obszarów zalesionych.

Zadania priorytetowe w zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii:

- Oszczędne gospodarowanie zasobami wody.

Zadania w zakresie zadań systemowych:

- Rozwój edukacji ekologicznej,
- Wprowadzenie zarządzania środowiskowego.

Wszystkie zaproponowane zadania są do zrealizowania, przy następujących warunkach:

- Etapowość wdrażania zadań,
- Powołanie zespołu konsultacyjnego.

Warunkami niepożądanymi przy realizacji planu są:

- Zmiana uwarunkowań prawnych, mających na celu zmianę obowiązków władz,
- Nieumiejętność pozyskania funduszy na realizację zamierzonych działań,
- Wystąpienie nagłych, nieprzewidzianych awarii lub klęsk, które spowodują konieczność innego rozdysponowania środków finansowych.

15. LISTA PODMIOTÓW DO KTÓRYCH KIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE.

Opracowane w Programie ochrony środowiska dla Miasta Radymno cele i działania w zakresie ochrony środowiska wymagają określenia podmiotów, do których adresowane są obowiązki wynikające z realizacji tych celów i działań. Są to grupy podmiotów, których zadaniem jest:

- Zarządzanie i organizacja programu,
- Realizacja celów i zadań określonych w programie,
- Nadzór i monitoring realizacji programu.

Uczestnicy realizacji programu:

- 1) Zadania w zakresie organizacji i zarządzania programem realizowane powinny być przez następujące podmioty:
 - Burmistrz Miasta Radymno,
 - Urząd Miasta Radymno.
- 2) Podmioty, które będą realizować zadania przedstawione w programie:
 - Przedsiębiorstwa z sektora gospodarczego,
 - Inwestorzy zewnętrzni.
- 3) Podmioty nadzorujące i kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu:
 - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,
 - Powiatowa Stacja Epidemiologiczno – Sanitarna,
 - Urząd Miasta Radymno,
 - Starostwo Powiatowe w Jarosławiu.
- 4) Podmioty korzystające gospodarczo ze środowiska (szczególnie usługi i rolnictwo).
- 5) Ogół społeczeństwa Miasta Radymno – adresaci programu.